

M. PAULI JUUSTEN,
EPISC. QUONDAM AB.
CHRONICON EPISCOPORUM
FINLANDENSIUM,
ANNOTATIONIBUS ET SYLLOGE MONU-
MENTORUM ILLUSTRATUM.

CUJUS
PARTICULAM XI,
CONS. FAC. PHILOS. R. ACAD. ABOËNSIS,
PRÆSIDE
M. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

ELOQ. PROFESSORE REG. ET ORD. R. ACAD. LIT. HUMAN,
HIST. ET ANTIQUIT. MEMBRO,

Publicæ bonorum censuræ submittit

CAROLUS BERGMAN,

STIP. REG. NYLANDUS,

In AUDITORIO MINORI die X Dec.
A. MDCCCLXXXVIII,

Horis ante meridiem consuetis.

A B O Æ, Typis FRENCKELIANIS.

11.

T H E S. I.

Quod egregie dixit Seneca: *Longum iter esse per præcepta, breve & efficax per exempla*; id in memoriam diligenter revocare debent, quicumque juventuti præsunt educandæ.

T H E S. II.

De ornatu orationis valde ineptam fovent notionem, qui in genere tenui locum habere non posse, existimant.

T H E S. III.

Non est adeo facile ac multi putant, inter infaniam & stultitiam accuratum ubique constituere discrimen.

T H E S. IV.

Cum actiones aliorum juste nobis haud posse imputari, recte statuitur; non tamen negatur, plures homines, actionis cujusdam vario modo participes, pro majori minorive opera in eam collata, merito ad rationem ejus reddendam communiter obstringi.

T H E S. V.

Ut divortia conjugum, ob causas justas permittenda omnino esse urgemus; ita licentiam hujus rei perniciosissimam civitati esse, vel Romana Historia docere quemque potest.

T H E S. VI.

Fundamentum *potestatis* patriæ in sola educationis ratione esse quærendum, ad oque ultra illius feliciter curandæ limites extendi non debere, libentes fatemur. Sed *auctoritatem* eorum in liberos adultos, aliis præterea niti fundamentis, indubium putamus.

T H E S. VII.

Pulcre canit Horatius: *vis consilii expers mole ruit sua*. Unde patet, non sufficere Civitati si numero abundet hominum, nisi animus etiam eorum scientiis artibusque tractandis cultior atque perspicacior simul reddatur.

*Pontifice, cum antea fuisset Ecclesia Renclamicensis (leg. Rändamåkenfis) primaria. Sed non majorem fidem merentur quæ de tempore factæ Canonizationis Henrici nostri, quam quæ de translatione sedis Episcopalis, oppido præmatura, hoc eodem loco dicit (9). Nobis quidem nullo posse demonstrari argumento videtur, curiæ Romanæ solennem quandam auctoritatem intervenisse, cujus sacre histrionix minorem adhuc illis seculis, quam serioribus, visam fuisse necessitatem, haud difficulter doceas. Henricum tamen nostrum & ab harum incolis terrarum mature fuisse Divis annumeratum, & ab ipsis passim Pontificibus Romanis *Sancti* titulo honoreque ornatum, dubio caret (10). Corpus occisi Episcopi, mox post*

X

(9) Errorem VASTOVII, JOHANNEM MAGNUM secuti, (nec illum MESSENIUS non observatum) castigavit ÖRNHJÄLM, (*Hist. Eccl.* p. 464), qui alium annum factæ hujus Apotheoseos indicare prudenter omisit; quam igitur Pontifici ADRIANO IV tribuere, VASTOVIO duce, PERINGSKÖLD (*Monum. Upl.* II. p. 128) & RHYZELIUS (*Episcoposc.* I p. 27) eo minus debuerant, quod ante a. 1157 Henricum non occubuisse, paullo ante affirmaverant. MESSENIUS (*Scand.* X. p. 13, cfr. II p. 74) a. demum 1299 a Papa Bonifacio VIII Henricum nostrum rationario Sanctorum inscriptum fuisse scribit; conjecturæ indulgens nullis firmatæ argumentis. SCARIN (*Disp. de S. Henrico* P. II p. 21) maturius factum, ac *minimum seculo medio currente tertio decimo*, contendit; etiam ille temere; nisi ridiculo argumento aliquid verisimilitudinis tribuere velis, quo ex itinere famuli Episcopi Aboënsis in Westrogothiam suscepto, (miraculoque quod ibi evenisse fabulabantur,) Episcopum hunc fuisse Westrogothum, adeoque *Catillo* ætate haud posteriorem, eoque igitur tempore Henricum sanctis jam adscriptum (ad quem honorem, serius multo adipiscendum, hujusmodi miracula viam sternere solebant), permirò colligit ratiocinio. Cfr. LAGERBRING (*Sw. A. Hist.*) II p. 257.

(10) Sic in Bulla Papæ Bonifacii VIII, data Romæ apud S. Petrum (VI Id. Maji) Pontificatus a. 2:do h. e. 1296, (Vid. A CELSE *Appar. ad Hist. Sveogoth.* S. I p. 99, n:º 12) legitur: "Cupientes i-

post patratam cædem, ad eum locum fuisse translatum ubi Templum *Noufense* jam exstructum est, ibique sepultum, veteri traditioni credimus (11). Sepulchrum autem

---

gitur ut Ecclesia Aboënsis, in honorem b. Mariæ Virginis & *Sancti Henrici Episcopi & Martiris* fundata --- congruis honoribus frequentetur, --- omnibus vere penitentibus & confessis qui in --- *Sanctorumque Henrici* predicti & Olavi regis & martiris ac dedicationis ipsius ecclesie festiuitatibus --- devote visitauerint &c". Habetur hæc Bulla in Registro Aboënsi Fol. 65. Similiter in Bulla Papæ Innocentii IV, data Avenione III Iduum Novembris Pontif. a:o I, h. c. a. 1353 (Cfr. A CELSE l. c. p. 125), verba hæc occurrunt: "Cupientes igitur ut ecclesia Aboënsis --- frequentetur, --- omnibus vere penitentibus --- qui in --- (festiuitate) *Sancti Henrici Martiris, cujus ipsa est ecclesia vocabulo insignita*, prefatam Noufensem devote visitauerint &c". Legitur in Reg. Aboënsi Fol. 66.

(11) Corpus Episcopi primum in ædicula conditum fuisse, cujus adhuc reliquiæ in pago *Ylistaro* paroeciæ Kumoënsis ostentantur, existimat SCARIN l. c. p. 11, ex conjectura, nullis firmata argumentis: traditio incolarum nihil aliud, nisi cultum divinum in illa æde (æque ac in altera Noufensi, de qua Idem l. c. p. 6) fuisse celebratum, docet, neque translata ad ecclesiam Noufensem mortui martyris ulla existat memoria. Quod eodem loco (p. 15) additur, "Sacellum ligneum, saltem exile & minusculum exuviis divi hujus primum datum fuisse portum, --- inibi, donec Noufensis templi, quæ hodie est, substructio facta fuit, requievit", improbable haud est; licet quos indigitatos auctor velit *papæ avi annales qui universi* de hac re consentiant, expiscari nequiverimus. MESSENIUS (l. c. T. X p. 4 sq.) recte, mox *humatum Noufi* (in paroecia *Noufi*) dicit: quod vero addit "*Insula fuit loco cædis modica*, in qua temporis progressu, sacellum martyris constructum memoria", unde sumferit, nescimus. Pergit deinde non improbabiler: "& domus pagi *Ylistarensis*, in qua ultimo pernoctavit, in aliud (sacellum) convertitur", adjicitque, (pariter sine dubio ex conjectura) "*Circa MCLVI Homicida, complicesque rebelles*, (quorum omnino nulla in antiquis monumentis fit mentio), *pro meritis a Rege multantur*". Ita auxilium suis quisque commentis inopem Historiæ nostræ penum! Quo tempore Templum Noufense lapideum quod hodie visitur, exstructum sit, omnino nescimus; credibile tamen est, mature fuisse factum. Certe anno jam 1232 *Wilhelmus* ille, quem Episcopus *Thomas* in litteris

tem longe demum ferius ornatum quem hodieque ostentat accepisse, infra videbimus: quo tempore ossa sancti viri inde jam ablata & ad Templum Cathedrale Aboënse translata fuisse, dubio caret (12). Cæterum singulari

X 2

ve-

biennio ferius datis (a. 1234) *Capellanum* suum vocat, in Bulla Papæ Gregorii IX (de qua postea) appellatur *Rektor Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Nousia*.

(12) *Exuvias S. Henrici*, post a. 1300, (accurate annum neque ei licuit neque nobis licet indicare) die *XVIII Junii, a Nousio, solemniter fuisse translatas & argenteo impositas decenter loculo*, narrat MESSENIUS (Sc. T. X p. 13; cfr. T. II p. 74): quam rem & festum Translationis *b. Henrici* illo die magna solennitate postea quotannis celebratum confirmat, & ossa divi hujus, tempore habitæ ab *Hasselquistio* orationis suæ (a. 1682) & a *Juslenio* editæ Disp. de *Aboa Vet. & Nova* (a. 1700, vid. ejusd. p. 12) in sacrario Templi Cath. visa, extra dubium collocant; quæ adhuc ibidem, si traditioni fides sit tribuenda, servantur. Cfr. Orat. *Justandri de quibusd. Antiquitt. Abogicis* p. 6. Ac nescio cur Auctor Dissertationis de *S. Henrico* (P. II, p. 15 sq) scepticum hic agat. Negat ille primo sepulchrum S. Henrici Nousense ævi illius peregrinationibus religiosis fuisse frequentatum; quod nobis quidem secus videtur, morem temporum cogitantibus & superstitionem venerationem, qua tantæ famæ dignitatisque divum, Finlandiæ totius Patronum, (atque hinc sine dubio locum etjam quo corpus suum aliquando jacuerat conditum) homines prosequerentur: quare & apparatu non vulgari ad cultum publicum ritibus papisticis sollemniter celebrandum necessario, hanc ecclesiam fuisse instructam reperimus, & Cenotaphio sancti viri magnifico ornatum, quem suuntum frustra fecisse posteriores Ecclesiæ Fennicæ Antistites Pontificios, verisimile non est. Nec nummi etjam veteres peregrini, in vicinia hujus templi inventi, huic eidem non favent sententiæ. Cfr. Diss. *Dni Arv. Paulin* (Præf. Cel. Pr. BILMARK) Ab. 1769 ed. de Nummis quibusdam antiquis in Finlandia haud ita pridem repertis, p. 7 sq. Deinde dubitationem movet (sine allata gravi satis, ut nobis quidem videtur, causa), an ossa quæ sua ætate (ut olim) pro S. Henrici venditabantur (hodieque eadem esse narrantur quæ prisca venerata fuit superstitione), genuina essent. Cujus autem veneratio tam mature invaluit, quidni ejus exuviæ facile reperiri atque postea conservari intemeratæ poterant? Quas, non ad-

neratione divum hunc, tempore religionis Papisticae in patria vigentis, per Fenniam fuisse cultum, ac totius hujus terrae Patronum & protectorem habitum, nemo nefcit; ad quem preces votaue, frequentius quam ad Deum ipsum, decepti misere majores nostri fuderunt, a quo uno auxilium promptissimum largissimumque sperant, cujus meritis & apud Deum intercessioni vehementius quam sanctissimi Servatoris beneficiis confiderunt, quem igitur hymnis & laudibus religiosis celebrarunt (13), cujus ossa, exuvias, simulachra & imagines conse-

cra-

---

modum credibile est, superstitiosos ejus cultores adeo cum aliis liberaliter deinde communicasse, ut precipuam ipsi partem non retinerent; quos aliis (si placet) potius adulterinas vendidisse merces, quam ut tam pretiosis cimeliis sua careret ecclesia permisisse, credas. Nec facile suspicaris, post emendata apud nos sacra, tam ineptam ab aliquo esse fraudem intam? Loco hujus igitur criseos, vellem explicatius significasset, quod obscure modo innuit, quodam fatum hæc *desideruonlas* cimelia sub *Douglasii* detestato nostris regimine, (tempore occupatæ a Russis Finlandiæ), experta fuisse traderentur? Cæterum supersunt adhuc, atque eodem quo auctor ille indicavit loco servantur, aliæ etiam commemoratæ eidem antiquitatis reliquiæ, b. Henricum respicientes; simulacrum n. quoddam Divi, nec non reliquiarum sanctarum (quas vocabant) repositorium, neque materiæ illa neque artis pretio insignia.

(13) Vel quibusdam adducendis locis precum solennium, festis suis diebus ad illum fufarum, fatis hoc confirmatur, quæ ex *Missali Aboënsi* (Lubezæ a. 1488 typis edito) transcripsimus. Talis hæc est formula: "Omnipotens sempiterne Deus, qui beato martiri tuo atque pontifici gloriosi triumpho largitus es palmam, *ejus quesumus meritis & precibus gratiam nobis largiaris & gloriam*". Item hæc: "Te laudantem nostrum cetum, Et in tua laude lætum, *Fac in cælo Angelorum Sempiterna beatorum Perfrui lætitia*". Item alibi: "Suscipe quesumus Domine, munera dignanter oblata; *& beati Henrici suffragantibus meritis*, ad nostræ salutis auxilium pervenire concede - - - Satiasti Domine familiam tuam muneribus sacris: *ejus quesumus intercessione nos refove*, cujus solennia celebramus". Solennes hujus, dicati sibi cultus ordinem, plenius infra dabimus; cfr. interim ÖRNHJÄLM l. c. p.

)

(

erant atque adorant, cui Tempora dicantur (14), in
cujus honorem festa & sacra instituerunt (15), &c.
Huic religioso Fenorum in tantum divum affectui, Ec-
clesia quoque Cathedralis maximam opum atque prædio-
rum suorum olim debuit partem; quæ illi donata, ad eum
quoque pertinere credebantur (16). Sed neque intra Fen-

X 3

niam

463; PERINGSKÖLD *Monum.* II, p. 128; SCARIN l. c. p. 14, 20
& 28 sq.

(14) Vel unum exempli loco nominasse suffecerit Templum Ca-
thedrale Aboënsē, quod conjunctim b. Mariæ & b. Henrico dedicatum
fuit, (cfr. supra p. 158 not. (10)), sed ab hoc tamen postea frequen-
tius quam ab illa appellari deprehendas. Simulacris vero ejus omnes
fere ecclesias fuisse instructas, notum est.

(15) Vulgatissimum est, celebratum imprimis Aboæ fuisse, magna
solemnitate, præter *Festum Translationis b. Henrici*, supra jam (p.
159 not. (12)) commemoratum, diem *mortis* suæ (quem etiam *Nata-
lem* ejus appellabant, quod sc. per mortem in aliam atque beatiorē
vitam quasi editus esset?) die 19 Januarii; qui per totam Finlandiam
sanctissimus religiosissimusque habebatur. Uterque igitur festus dies,
in Calendario, quod Libro Missali, Aboënsis Dioecesis in usum edito,
præmittitur, rubris distinguitur litteris; dies Natalis etiam in Calen-
dario reliquis Missalibus atque Breviariis Svecicis præfixo. Quod fe-
sto utroque magna hominum frequentia ex omnibus hujus terræ parti-
bus Aboam, ad divum tutelarem venerandum conflueret, occasionem
hoc dedit Nundinis hic instituendis, quæ hodieque his diebus (d. 19
Januarii & 18 Junii) quotannis in hac urbe habentur. De numo etiam,
auspicio Regni Gubernatoris Dani *Stenonis Sture* Senioris Aboæ cuso,
qui caput S. Henrici ostentat, vid. BRENNERUS *Theaur. Nummor.
Sveo-Goth.* p. 38. Cfr. de his omnibus SCARIN l. c. P. II p. 17 --- 20
& 25 --- 29. De *Die s. Festo Reliquiarum*, per totam Dioecēsin Abo-
ensem, *Crastino Natalis b. Henrici*, celebrando, ab Episcopo *Berone*
a. 1369 instituto, nec non *Capella divo nostro*, communiter cum S.
Erico *dicata*, infra suo loco monebimus.

(16) In Testamentis igitur, quibus prædia sua homines Ecclesiæ
nostræ Cathedrali relinquebant, frequenter legas illos hoc fecisse *St.*

niam sese hæc superstitio continuat; in Svecia etiam religiose
cultum

Henric til hedher; de quibus prædiis, eorumve limitibus, qui litem movebant, S. Henrico illam intendere & dicebantur & credebantur, quod igitur sæpe graves conscientie scrupulos non potuit non excitare. Coloni autem hujusmodi prædiorum, Coloni audiebant S:ti Henrici (S:t Henrics Landbønder). Quorum assertorum confirmandorum causa, nonnulla subicere placet exempla. In sententia quadam summi Judicii Regii (Käfsthå Tinghs Dom) a. 1405 lata, legitur: Tha Kerdhe hustru Elseby til Sancte Henric om een sferdungh i Zidenwaynio godz &c. (Registr. Aboëns. Fol. 98). In alia sententia judiciali a. 1451 lata, verba jacent: -- Kennoms wi, --- Pedher Karpalaynen, Håredz:hböfdinge i Masso Håradh, Ragwaldh i Wike Hårade = = = At then tid wi worom pa ena Landzsyn millan S:ti Henrikk Landbo i Waranemi pa ena sidha, oc Marti Kappo oc Mattz Olponen pa andra sydona, &c. (Ib. Fol. 116). Testamentum quoddam a. 1418 scriptum, hoc habet initium: Fore allom thdm thetta breff hdra eller see, Kännis Hælwitz Stoltefoot, Kirkioprester i Thowäsala uppenbara met thesso närwarande mino opna bressue, at jak = = = giuit of met allom råthwplathet i Gudz hedher of Sancti Henrics, Domkirckione i Abo til henna bgingh, fore minna föräldra siäla oc mina, alt mit gods i Wenthialaby i Lundha sokn &c. (Ib. Fol. 124). Litteræ venditionis a quodam Matthia Andrea de Arelax a. 1467 datæ, ita incipiunt: For allom them thetta breff hdra eller see, kennes of kungdr jak Mattis Andersson aff Arelax, ath epter thy Nrommes godz, liggende i Wirmo sokn, war min fader Anders aff Arelax, Gud hans siäl nadhe, fraagangith, antigin for pant eller köpjordh, of lagdh under Sancti Johannis Altare i Abo Domkirckie; Thy elandath jak therom nuw for IIII aar, of hafdi fullelige i ath ath atirclanda for:de godzet wudan Abo Domkirckio; togh fore stora syelfara Kuldh, epter myna wena radh, ja of samtyckie, met myn godwille of beradhna modhe, upstot jak of soldhe for:de godz, -- Abo Domkirckio til äwinneliga ägo &c. (Ib. Fol. 95). Addere tandem placet documentum quoddam hujus generis integrum: Ego Ernestus, de Dotzen, quondam Capitaneus Finland. tenore presencium protestor, me in favorem libertatis ecclesie, & ad honorem beati Henrici, predia dicta Arffuesala, nec non ad instancias reverendi Domini Detmari, Canonici Aboënsis, predia dicta Nuyala, parochia Wemo sita, toto tempore quo presui regimini Castri & terre Finlandensis, ab omnibus exhibitionibus & impositionibus regis quitta & libera dimisisse. Datum Abo anno

)

(

tum fuisse, non dubiis constat testimoniis atque documentis (17).

(p) Quæ partim in *Breviariis* nostris legi potest, partim apud BENZELIUM, *Monum. Vet. Eccles. Sveog.* p. 33. sq. (quam ex vetusto Cod. Mscr. Bibliothecæ Acad. Upsalensis ille edidit) & VASTOVIUM, *Vit. Aquil.* Ed. Colon. p. 65 sq. Ed. Benz. p. 62 sqq. (qui ex antiquo Ms. Codice Rubræ Vallis in Belgio se desumpsisse docet; sed mutasse quibusdam locis, stili emendandi consilio, videtur).

(q) Quia nimirum & festis hujus divi diebus publice recitabatur, & Breviariis erat inserta, ac præterea etiam sine dubio, multorum versabatur hominum manibus. Fennice an versa fuerit, non constat; quod fortasse inutile fuit,
cum

Domini MCCCCLXX quarto, ipso die beati kalixti Pape, sub sigillo meo independenti in premissorum evidenciam firmiorem. (Ibid. Fol. 107).

(17) Præter formulam cultus ipsi exhibendi, Breviariis insertam, huc pertinent quæ de veneratione in Upsaliensi Ecclesia divo huic præstita habet PERINGSKÖLD l. c. II p. 13, 32, 128, & de simulacro ejus argenteo in templo S. Nicolai Stockholmensi culto, Ib. p. 128. Nundinas Henricianas Örebrogiæ quoque eodem quo Aboæ die ejus Natali fuisse celebratas, notum est. Cfr. TUNELD Sv. *Geogr.* Ed. VI, T. I P. II p. 79; BAGGES *Beskr. om Örebro* p. 65, & SCARIN l. c. p. 18 atque 29 sq. Senatorem illum urbis Stockholmensis, *Petrum Ålänning*, qui Capella S. Henrici Upsaliense auxit templum, singulari pietate divum hunc coluisse, eo minus dubitare licet, quo majore liberalitate idem alia, in ejus itidem honorem fundata, Aboënses quoque Ecclesiam simul ornavit; ut postea docebimus.

Tandem observamus, quod Nob. LAGERBRING (l. c. 2 D. C. XI, §. 9, p. 257) commemorat, a miraculorum divi hujus recensione, festis sanctorum diebus fieri solita, homines caute abstinuisse, nobis quidem parum videtur verisimile; in Breviario certe Arosiensi, quod nobis ad manus est, præcipuorum suorum mentionem fieri miraculorum videmus disertam.

eum pauci nostrorum, præter Sacerdotes, nossent literas. Versibus autem Fennicis qualitercunque expressam memoriæque & cantus ope sic per ora hominum propagatam fuisse, non est improbabile: ac supra (p. 148 sqq) allatum carmen nugatorium confirmat; cujus generis plura etiam extitisse, a vero non abhorret.

RUDOLPHUS.

(r) *Rodulphum* vocat MESSENIUS (Scand. 'T. IX p. 64); cui adstipulatur *Fragm. Palmsköldianum*, habens *Rodulff*, recte ut putamus. *Rodolpbum* aliis locis legit MESSENIUS (l. c. T. II p. 10, T. X p. 5, T. XII p. 105, T. XV p. 28), ut & codices auctoris nostri plerique; *Rolfum* hinc effingit RHYZELIUS (l. c. p. 327). Nulla de hoc alia extat memoria, quam quæ hic, vetustioribus præuntibus Antistitum Finlandensium Catalogis, ab auctore nostro traditur. Primum Finlandiæ fuisse Episcopum, MESSENIUS asserit, circa a. 1172 hac dignitate a Rege CANUTO *Erici* auctum putans (l. c. T. II, p. 10, T. X p. 5); quod pro certo venditat RHYZELIUS (l. c.), sed ita tamen, ut ab Archiepiscopo Upsaliensi *Stephano* huc missum, (ex ingenio, ut solet), addere non dubitet. Cautius longe MESSENIUS alio loco (T. XII p. 105) de hac re disputat, cujus adferri verba merentur: *Neque in præfatis ex urbe literis* (Papæ Alexandri, de quibus mox) *memoria Episcopæ injicitur Aboënsis, quod licet S. Henricus anno MCL Finlandorum conversionem exorsus fuerit, aliquot passim sacellis ligneis fabricatis, tamen primordia non jecit mox alicujus novæ dioecesis, sed velut Upsaliensi subjectam Ecclesiæ Finlandiam, Christo lucrari conatus, . . . Fundati vero deinceps Episcopatus Abogensis, primus deputatur a Carolo vel Canuto (Regibus Syeciæ) illic Antistes Rodolphus, natio-*

)

165

(

tione *Westrogothbus*, vel certe a *S. Erico* mox post eadem *b. Henrici* subrogatus, cum non credibile Regem religionis studiosissimum propagationi, tam diu Finlandiam pastore orbam videre potuisse. Nobis quidem probabile admodum videtur, cum plures sine dubio *S. Henricum* comitati essent Sacerdotes, vel exercitui Svecico, vel *Coloniæ novæ* in Finlandiam deducendæ, vel paganis convertendis atque religioni Christianæ per hanc terram latius propagandæ, suum exhibituri ministerium, quorum non paucos, exercitu Svecorum reverso, in his oris remansisse, necesse est (cfr. supra p. 96 sq.); post mortem Episcopi, aliquem eorum, auctoritate præcipuum, ejus hic locum in opere conversionis urgendo ecclesiaeque nova dirigenda, mox occupasse, sive publice constitutum, sive collegarum judicio delectum, sive tacito reliquorum consensu fultum. Cujusmodi auctoritate nostrum *Rodulffum* eminuisse, traditioni majorum concedendum est. *Episcopi* autem vel nomen gessisse, vel insignibus ornatum fuisse, atque potestatem & dignitatem more in Ecclesia eo tempore solenni, adeptum esse, aut Cathedralam hic Episcopalem jam tum fuisse constitutam, non est verisimile. Quod idem de multarum quoque aliarum dioecesium primis valere Episcopis, harum rerum periti non ignorant. Genius autem seculi, ad Hierarchiæ formam probandam proni, faciles deinde rationes præbuit, dignitatem hujusmodi Antistitum sensim augendi. Germanicæ *Rodulffum* nostrum fuisse originis, aliquis suspicatus est, nominis sui (*Rudolphi*) peregrino adductus sono; sed *Westrogothum* monumenta vetera diserte vocant: a quorum auctoritate, levibus indulgentes conjecturis, temere hodie recedere qui audent, non optime de his literis merentur.

De *Curonibus*, novæ Ecclesiæ Fennicæ hostibus, qui captivum abduxisse antistitem nostrum, atque postea interfecisse, dicuntur, supra disputavimus, p. 142 sqq.

Annum captivati & necati *Rodulffi* nostri, 1178 indicat etiam SPEGEL (*Sw. Kyfio-Hist.* 2. D. p. 387), nostrum puto secutus auctorem; annum vero 1192 habet MESSENIUS (l. c. L. X p. 5), conjectura ductus? In *Fragm. Palmsköldiano* anni nota desideratur. Nihil itaque definire audemus.

FOLQUINUS.

(s) De dignitate viri hujus Episcopali, idem fere quod de *Rodulffi* tulimus, faciendum esse judicium putamus. Non Svecum tantum fuisse, sed Canonicum etiam Upsaliensem, antequam rebus sacris Fennorum præficeretur, aperte noster docet. Nescio itaque quid in mentem venerit viris doctis, qui *Fulconem* Estonum Episcopum, (a nostro plane diversum), huc trahere, & cum hoc *Folquino* confundere, instituerunt: cujus consilii ÖRNHJÄLMII primus auctor fuit, *Julium* etiam nescio quem (18) seriei Episcoporum Finlandensium intrudere conatus

---

(18) Hominem cætera ignotum, Estonum ecclesiæ fuisse præfatum, ex literis Papæ Alexandri III, (apud VASTOVIIUM l. c. p. 162 & GRUBERUM l. c. p. 235 legendis), docuit ÖRNHJÄLM, qui & ipse easdem exhibet (l. c. p. 571 sq); verum in editione Epistolarum *Petri Cellensis* a *Jac. Sirmondo* curata, unde easdem litteras exscripsit GRUBERUS, non *Julii* nomen legi, sed *Fulconis* ejusdem qui reliquis, laudatis nuper Epistolis, commendatur, idem observat (l. c. p. 78): quamobrem non nisi ÖRNHJÄLMII fallaciæ *Julium* hunc deberi, haud obscure suspicatur; cui tamen injuriam facit, utpote VASTOVII auctoritate decepto, apud quem idem *Julii* nomen huic Epistolæ inseritur (l. c. p. 166 sq), per errorem tamen typographicum. Ita que hunc

eus (19). Ipsa illa ad quæ provocant monumenta, Epistolæ cum Papæ Alexandri III, tum Petri Abbatis Cellensis, (apud VASTOVIVM, Ed. Colon. p. 162, 163, 164, & GRUBERUM *Orig. Livon.* p. 232 — 235; cfr. A CELSE l. c. p. 36, n:o 2 — 7, & p. 42 n:o 18), diserte docent, non *Fennis* sed *Estonibus* illum *Falconem* cujus ibi mentio fit, missum fuisse Episcopum (20). Cumque notum sit, non Svecos solum sed Danos etiam, de *Estonibus* subjugandis convertendisque illa ætate laborasse (21); mirum haud est *Falconem* resque suas non Svecorum modo Regibus, Populo, Ducibus atque Episcopis, sed Danis (22) quoque

Y 2

& ma-

Julium ne existisse quidem putes, multo minus *Fennicis* esse Episcopis annumerandum. Cfr. A CELSE l. c. p. 42 n. 18; & VON DALIN *Sw. R. H. 2 D.* p. 150; qui hinc emendandi. In mendo quidem cubare textum VASTOVII, atque pro *Fulco* irrepsisse *Julio*, quemque diligentior loci ipsius inspectio docere debuit, in quo jam legitur: --- *Credimus sane universitati vestræ innotuisse, qualiter venerabilis frater noster Julio (non Julius) Estonum Episcopus, inopia & paupertate prematur, &c.* Ac probabile videtur, hanc Epistolam eodem etiam anno quo duas proxime præcedentes, (apud VASTOVIVM eundem legendas) a Papa fuisse scriptas; ita ut prorsus nullus *Julio* cuidam locus superfit.

(19) L. c. Cfr. ib. p. 585. Alios nactus est magis minusve sibi adspicuentes; Cfr. RHYZELIUS l. c. p. 327 sq; It. VON DALIN, LAGERBRING & A CELSE l. l. c. c.

(20) Quod jam recte monuit LAGERBRING l. c. P. II p. 238 Ecclesiam *Fennicam* & *Estonicam* uni atque communi paruisse unquam Episcopo, quæ doceant, nulla reperiuntur vestigia.

(21) Vid GRUBER l. c. p. 78, not. (k), & p. 128 sqq. LAGERBRING l. c. P. II p. 325 sqq.

(22) Inscriptionem Epistolæ qua Papa *Julium* (s. rectius *Falconem*) commendat, talem exhibet ÖRNHJÄLM (l. c. p. 571): *Alexander Episcopus --- universis Dei fidelibus per Sveciam & Daniam constitutis.* VASTOVIVS autem (l. c. p. 162): *Alexander --- fidelibus per Daniam constitutis;* GRUBERUS, ex SIRMONDI fide, *Alexander*

& maxime Archiepiscopis Lundenſibus commenda-
 ri: quos Fennorum converſioni curam vel operam ul-
 lam impendiſſe, nec veriſimile eſt, nec ex ullis rerum
 monumentis oſtendi poteſt (23). *Fulconem* illum Eſto-
 num Episcopum gente Svecum fuiſſe, nullo probare ar-
 gumento licet: Monachum Germanum potius credas;
 (quæ & ÖRNHJÄLMIO ſententia ſtetiſſe videtur). Quæ autem
 Auctori noſtro, *Folquini* patriam proſtenti, fides habetur,
 cur ei in reliquis temere denegatur?

(t) Etiam huius aſſerti fidem ÖRNHJÄLM (l. c. p. 492 ſq.)
 convellere nititur, *Fulconem* ſuum, Eſtonum Episcopum,
 temere cum noſtro confundens. Verum quidem eſt,
 Collegia Canonicorum, ad juſtam Juris Pontificii nor-
 mam, per Sveciam non adhuc fuiſſe inſtituta; quod poſt
 concilium demum Skeningenſe factum conſtat (24);
 ſed ejus tamen inſtituti imaginem quandam diu ante ad
 præ-

--- *fideliſibus per Daciam conſtitutiſ*, recte ut putamur. Nec omnino
 abeſt ſuſpicio, ÖRNHJÄLMIO, qui ex VASTOVIO deſcripiſſe vide-
 tur, *Sveciam* hic intruſiſſe. Quod autem vitio ei vertit GRUBERUS
 (l. c. p. 234, not.), inſcriptionem Epistolæ alius, a Papa eodem *Re-*
gibus & Principibus & aliis Chriſti fidelibus per regna Sveonum, Go-
thorum, Danorum & Norwegenſium datæ, mutaviſſe, atque *Danis primum*
locum invidentem, falſum commiſiſſe: rurfus ei injuriam facit, VASTO-
 VIUM (l. c. p. 155) fideliter ſecuto. GRUBERUS ipſe, cum SIRMON-
 DO, habet; --- *fideliſibus per regna Danorum, Norwegenſium, Guetomo-*
rum (quod nomen corruptum eſſe, ita ut dubium ſit, an *Svecos* ſig-
 nificare poſſit? nemo non videt) *& Gothorum conſtitutiſ* &c.

(23) *Finlandiam* quidem pro *Eſtonia* veteribus fortaviſſi aliquando di-
 ci, non repugnabimus; ſed res ipſa atque contextus ſimul facile docet,
 an noſtra poſſit ſignificari *Finlandia*? in quam Danos illis temporibus
 aliquas feciſſe expeditiones, demonſtrari haud poteſt.

(24) Cfr. LAGERBRING l. c. P. II, p. 4; ſq. & p. 444; A CEL-
 SE l. c. p. 65, n. 15; p. 69, n. 9; p. 74, n. 34 & 35; p. 88, n. 17,

præcipuas sedes Episcopales jam adoptatam viguisse, ac Episcopos consilio usos hominum, officio & dignitate posterioris ætatis Canonicis non omnino absimilium, negari haud potest (2); cujus generis nostrum fuisse *Folquinum*, probabile est. Quem itaque in Canonicorum Upsaliensis Ecclesiæ indicibus frustra quæras. Episcopi autem nomine atque dignitate an vere ornatus fuerit? definire non audeamus: qua de re mox diligentius.

(1) *Folquinum* circa a. 1193 sedisse, MESSENIUS tradit (l. c. T. X p. 5, T. XV p. 30); ex incerta, ut facile patet, conjectura. Vel hic docere locus potest, non in-curiose in concinnando Finlandensium Episcoporum Catalogo auctorem fuisse versatum, aut sine auctoritate temere successionem illorum finxisse: quo major narrationi suæ fides haberi debet. *Fragm. Palmsköldianum* de nostro habet: *Hujus acta nulla reperiuntur, propter primam depopulationem per Ruthenos factam*; de cujus tamen loci vera lectione infra disputabimus. Probabile omnino est, pauca illa quæ de horum temporum rebus apud nos gestis

Y 3.

(25) Cfr. editum a SCHEFFERO *Chronicon de Archiepiscopis &c. Ecclesiæ Upsaliensis*, p. 19; ubi de Archiep. Jarlero dicit vetus auctor: "Hujus tempore Collegium Canonicorum sæcularium institutum est in Ecclesia Upsaliensi, regnante Domino Erico Rege Svecorum. *Primo enim fuit Monachorum*". Ad quem locum observat SHEFFERUS, p. 20: *Ergo etjam ante Canonicos modo nominatos (Sæculares, qui se necdum certo alicui addixere sacerdotio --- opponunturque regularibus, ut paulo ante notaverat,) Ecclesia Upsaliensis habuit collegium, quod una cum Archiepiscopo gerebat curam negotiorum Ecclesiasticorum. Sed id Collegium constabat non ex sæcularibus Canonicis, verum certæ regulæ additis, Benedicti puta, vel alterius, quos iccirco noster Monachos appellat*. Addi potest, neque numerum fortassis eorum, neque officia juraque hæcenus fuisse accurate definita; adeoque nec auctoritate dignitateque plane eadem adhuc qua postea eminuisset?

his reperiri fortassis potuerint monumenta, per frequentes hostium barbarorum incursiones, quibus oppressa fuit tenella Ecclesiæ in his oris plantatio, & prima Svecorum colonia valde afflictæ, prorsus fuisse deleta. Cfr. supra p. 99 — 107.

Cæterum hæc caligo rebus primorum Ecclesiæ Fennicæ Antistitum offusa, locum maxime dedit viris eruditus dubitandi de tempore Episcopalis dignitatis sedi Aboënsi primum collatæ; qua ornatum neutrum horum, qui seculo vixisse duodecimo feruntur, fuisse contendunt. (Cfr. ÖRNHJÄLM l. c. p. 491; LAGERBRING II p. 235 sqq.) Eam rem nos in medio relinquimus; qui nec omnem veteri traditioni fidem abrogare facile audemus, nec dubia contra eandem mota diluere plene valemus. Præcipuum dubitandi argumentum ex Epistola Papæ *Alexandri* III peti solet, qua Stephano, primo Upsaliensi Archiepiscopo novam confirmans dignitatem, nonnisi quatuor suffraganeos ei subjicit Episcopos, Scarensem, Lincopensem, Stregnensem & Arusiensem; Aboënsis (atque Wexionensis) mentione nulla facta. Unde hunc Episcopatum constitutum nondum fuisse, colligunt. Epistola ipsa typis edita habetur apud SCHEFFERUM (l. c. p. 45), ÖRNHJÄLMIIUM (l. c. p. 482) & PERINGSKÖLDIUM (l. c. P. I p. 164): cfr. A CEISE l. c. p. 38 sqq. Bullam hanc, omni nota temporis carentem, a. 1163 datam existimant. Ut jam nihil moneam, SCHEFFERO *γνωσθησα* hujus Bullæ non certissimam visam fuisse? (vid. l. c. p. 5 — 10): concedi facile potest, anno 1163 serius *Folquinum*, imo fortassis etiam *Rodulfum*, Episcopalem in his oris dignitatem adeptos fuisse; quo facto, desumptum ex Pontificis hæc Epistola corrui argumentum. Deinde, cum Wexionensem Episcopatum circa a. jam 1190 institutum fuisse, omnes agno-

)

(

agnoscant (Vid. LAGERBRING l. c. II p. 235 sq. cfr. A CELSE p. 44 sq.); Finlandensis autem Episcopus in ævi vetustioris monumentis Wexionensi præponi soleat, (LAGERBRING ib. p. 798), cujus ordinis vix aliud fundamentum, quam majorem suæ Dioecesis antiquitatem assignare liceat: non absurde hinc colligas, Regis Caroli Swercheridæ jam tempore Finlandiam suos nactam esse Episcopos? Quo pacto nihil impedit, quo minus *Folquinus* noster, ac fortassis etiam *Rodulffus*, hac dignitate, (illa sane ætate haud invidenda) jam eminuerint? Consecratos tamen solenniter fuisse, si quis pernegaverit; cum eo non multum pugnabimus. Singulare autem quod contra nostræ fidei traditionis Nob. LAGERBRING urget argumentum, ex Bulla quadam Papæ Innocentii III quæsitum, infra in vita *Thomæ* Episcopi mox expendemus.

Admirabile porro nobis videtur, quod apud ERICUM OLAI offendimus, qui (Ed. Mesf. p. 101, Ed. Loec. p. 55) *Anno*, inquit, *Domini MCXCV* Colo Episcopus *Lincopensis* & Dux Finlandiæ obiit. Quo jure Episcopum hunc *Ducem* appellet *Finlandiæ* (cujus rei nulla alia superest memoria), nos quidem fugit penitus; quibus singulare præterea visum fuit, nullius qui postea scripserit mentem hæc verba advertisse. Errorem vero aliquem subesse, vix dubitamus (26).

In

---

(26) An dignitas *Ducis Finlandiæ* menti auctoris inde obverfabatur, quod postea *Benedictus II* (Birgeri Jarli filius) illam cum Episcopatu conjunxit *Lincopensi*? Cæterum mirifice in annis Episcopi *Colonis* hujus constituendis Historici nostri variant; adeo ut duo fuisset ejusd. nominis suspicari fere possis. Alii enim officio a. 1160 admotum dicunt, alii a. demum 1180 aut 1190; (vid. RHYZELIUS p. 103, MESSENIUS Sc. T. IX p. 61, T. XV p. 39, *Chron. Episc.* p. 55; cfr. ÖRNHJÄLM p. 535 & A CELSE p. 37 atque

In obscurum hoc Historiæ nostræ tempus Bulla etiam incidit Papæ Alexandri III *Upsalensi Archiepiscopo & suffraganeis ejus, & Gutormo, Duci Svecorum* data, (de qua supra diximus, p. 55 sq. not. (25)). Conservavit illam nobis VASTOVIVS (l. c. p. 161), & ex eo transcripsit ÖRNHJÄLM (l. c. p. 491); cfr. A CELSE, p. 41. Valde imbecillam & Ecclesiæ Christianæ & imperii Svecici hic locorum fuisse conditionem, prodit: parum nempe stabiles in professione novæ religionis, vi sibi obtrusæ sibi que nonnisi externa forma cognitæ, præstitisse sese Fenno; Svecos autem castris atque munitionibus nondum obsequii constantiam, ab interioris certe regionis incolis, expressisse.

(v) *Ruthenos* (Russos), ut reliquis potentiores, duces quidem piratarum fuisse, qui (maritimis imprimis expeditionibus) nostras his temporibus affligebant oras, probabile videri; sed plurium præterea aliarum nationum barbararum (Fennici generis) Sinum Fennicum accolerentium, Svecisque & novæ religioni ferro armisque ab his propagatæ inimicarum, *Carelionum, Estonum* &c. adsociatas secum adduxisse copias, supra docuimus, p. 100 — 104, p. 114 — 118, & 139 — 142. Cfr. LAGERBRING II p. 202 sqq, p. 225 & p. 325 sqq.

Id simul ex traditione Auctori nostro hoc loco commemorata (licet ipse illam pro certa venditare non audeat), discimus, veterem famam initia urbis Aboënsis ad hæc usque tempora retulisse; quam igitur mox post Svecorum ad has oras primum adventum ædificari sensim

---

43). Mortuum alii docent a. 1195 vel 1196; alii anno 1199 vel adeo 1207 adhuc vixisse, ostendunt. Vid. RHYZELIUS l. c. MESSENIUS *Chron. Episc.* p. 55; ÖRNHJÄLM p. 578; LAGERBRING II p. 278, 443 & 455.